

Verslag vakjurering Amersfoortse Stadsbouwprijs 2020

Juryverslag Amersfoortse Stadsbouwprijs 2020

Inleiding

FASa/dE, het Amersfoortse forum voor stedenbouw, architectuur en landschapsonwerp, heeft het initiatief genomen voor de Stadsbouwprijs 2020. FASa/dE beoogt met de prijs de mooie projecten die in Amersfoort worden gerealiseerd onder de aandacht te brengen. Hoewel de ruimtelijke kwaliteit heel belangrijk wordt geacht, is het niet het enige aspect waar aandacht voor wordt gevraagd. De bijdrage die een project levert aan de stad, bijvoorbeeld op het vlak van de publieke ruimte, sociale samenhang of circulaire economie draagt ook bij aan de waardering. In het verleden heeft FASa/dE meermaals de Architectuurprijs uitgereikt. De Stadsbouwprijs geeft hieraan vervolg, maar in een breder, integraal perspectief. De jonge ontwerpers die werk en/of woonachtig zijn in Amersfoort en die zich als De Jonge Honden hebben aangesloten bij FASa/dE, hebben zich sterke pleitbezorgers getoond voor het uitschrijven van de Stadsbouwprijs.

Vak- en publieksprijs

De Stadsbouwprijs bestaat uit vier prijzen: een publieksprijs en vakjury prijzen die in drie categorieën worden toegekend: Small, Medium, Large. Het publiek kon via de website van FASa/dE stemmen op een favoriet project. Ruim tweeduizend mensen brachten zo hun stem uit voor de publieksprijs. Van de vijftientig ingezonden projecten kreeg het familie-erf aan de Zeldertseweg de meeste stemmen. Het Amersfoortse ontwerpbureau OOKarchitecten ontving de publieksprijs uit handen van wethouder Astrid Janssen op het erf van de prachtig gerenoveerde en gerestaureerde boerderij.

Samenstelling vakjury

De vakjury 2020 is samengesteld door het ABC architectuurcentrum Haarlem. Daarbij is nadrukkelijk gelet op een diverse samenstelling wat vertegenwoordigde disciplines betreft en een gelijke man-vrouw verdeling. De vakjury is als volgt samengesteld:

- Gabriël Verheggen, voorzitter van de vakjury (directeur ABC architectuurcentrum Haarlem);
- Willem Hein Schenk (stadsarchitect van Haarlem);
- Gerrie Blok (regiomanager Ymere);
- Peter Rutten (architect PR architectenburo)
- Hanneke Kijne (landschapsarchitect MORE landscape, hoofd Landschapsarchitectuur Academie van Bouwkunst)

Inzendingen

Inzendingen konden worden ingediend op het vlak van stedenbouw, architectuur, landschap en interieur. Voorwaarden voor inzending waren:

- de projecten zijn gerealiseerd in de gemeente Amersfoort;
- opgeleverd in de periode 1 januari 2017 en 31 december 2019;
- een ingevuld inschrijfformulier en een akkoordbevinding met het reglement;
- maximaal 6 rechtsvrije afbeeldingen die samen een goede indruk geven van het project;
- maximaal drie inzendingen per bureau.

Grote schaalverschillen tussen projecten maakt vergelijking lastig. Maar de insteek van de Stadsbouwprijs is om juist te laten zien dat ambities niet schaalgebonden zijn. De Stadsbouwprijs toont de vele fraaie grote en kleine projecten die gerealiseerd zijn in de periode 2017-2019 en die Amersfoort mooier, gezonder en plezieriger maken.

Beoordelingscriteria

Naast de formele criteria beoordeelt de vakjury de projecten op de navolgende inhoudelijke criteria:

- de wijze waarop het project landschappelijk of stedenbouwkundig is ingepast in de omgeving;
- de architectonische kwaliteit van het project;
- de bijdrage die het project levert aan een gezonde stad (inclusiviteit, biodiversiteit, mobiliteit, circulariteit);
- de ruimtelijke vormgeving (geleding, constructie, licht, kleur- en materiaalgebruik);
- de relatie tussen het project en de omgeving;
- de schaal en maatverhoudingen;
- functionaliteit;
- duurzaamheid en toekomstwaarde.

Genomineerden

FASadE is blij verrast met de rijke oogst aan prachtige plannen die zijn ingezonden voor de Amersfoortse Stadsbouwprijs 2020. Uit de inzendingen is door de Jonge Honden samen met de programmaraad van FASadE een shortlist opgesteld van veertien projecten voor de vakjury. De ontwerpers die als Jonge Honden aan FASadE zijn verbonden, werken allemaal bij Amersfoortse ontwerpbureaus. Om belangenverstremming te voorkomen, onthouden de Jonge Honden en de leden van de programmaraad zich van stemmen bij projecten die zijn gerealiseerd door bureaus waar zij werkzaam zijn of waarmee ze nauwe connecties hebben. De genomineerde projecten zijn in willekeurige volgorde:

Categorie Large

- **Stedelijk Gymnasium J. van Oldenbarnevelt**, architect: Kristinsson Architecten Deventer
- **Het Platform**, architect: Space Encounters i.s.m. Schipper Bosch
- **Stadsplein Oliemolenhof**, stedenbouwkundige ZUS / De Nieuwe Stad
- **Het Wooncollege**, architect: AGNOVA Architecten Amersfoort

Categorie Medium

- **Het Railcenter**, architect: MIX architectuur
- **De Burgemeester en het Hofje**, architect: ZECC Architecten
- **Het Boekhuis**, architect: ZEEP Architects and Urban Designers
- **NN94**, architect: OOK architecten
- **Aldi**, architect: Jan van Gils en Armando Pais do Amaral
- **Stovestraat**, architect: Architecten De Vylder Vinck Taillieu i.s.m. Schipper Bosch (gezamenlijk ontwerp)

Categorie Small

- **Villa Volta**, MTB Architecten
- **Duisterweg**, architect: ZEEP Architects and Urban Designers
- **Paviljoen Bloedaal**, architect: Blokhuis Braakman Architectenbureau bna
- **Villa Paaslo**, architect: SVP Architectuur en Stedenbouw

Algemeen oordeel vakjury

FASadE stelde de vakjurering aanvankelijk uit vanwege de Corona-maatregelen, maar bedacht een format, waarbij de jurering ondanks de aanhoudende beperkingen toch plaats kon vinden. Op donderdag 1 april 2021 heeft de vakjurering plaatsgevonden van de Amersfoortse Stadsbouwprijs 2020. De jonge ontwerpers die zich als De Jonge Honden aan FASadE hebben verbonden waren reporters ter plekke en gaven in beeld en geluid antwoord op de vragen die de vakjury stelde. De vakjuryleden stonden via een Teams-verbinding in contact met elkaar en met de reporters ter plekke. Daarnaast maakten Lotte Schuitemaker, medewerker bij FASadE en Irene Edzes, programmamaker van FASadE, deel uit van het Teams-beraad. Het niet fysiek bij elkaar kunnen komen en het niet in

teamverband ter plaatse kunnen beleven van de genomineerde projecten waren uiteraard belemmeringen. De vakjury voelde zich hierdoor nadrukkelijk gehandicapt, maar is op basis van de op voorhand verstrekte projectinformatie en de regisseerbare waarneming door de reporters toch tot een gefundeerd jury-oordeel gekomen. Jurylid Peter Rutten heeft de projecten bovendien eerder fysiek bezocht. Hoewel er veel discussie was en de juryleden voor verschillende genomineerde projecten veel waardering hadden, zijn de winnaars uiteindelijk unaniem gekozen.

Per categorie gaven de juryleden een eerste voorkeur aan op basis van een puntensysteem, waarbij het meest gewaardeerde project het minste aantal punten kreeg. Nadat de drie categorieën waren beoordeeld zijn de projecten en waarderingen in verband met elkaar nogmaals beoordeeld. Daarbij vond de vakjury het belangrijk dat uit het oordeel een duidelijke visie van de jury spreekt. De duurzaamheid en toekomstwaarde van de projecten kreeg daarbij nadrukkelijk aandacht. Interessant te vermelden is de conclusie van de jury dat architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit niet langer los gezien kan worden van deze fundamentele aspecten. Hoewel sommige projecten hoog scoorden als het ging om bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit en individueel woongenot (functionaliteit), is er toch voor gekozen dat deze kwaliteiten niet doorslaggevend zijn bij het kiezen van de winnaars van de Stadsbouwprijs.

Jury oordeel per project

Categorie Large

Stedelijk Gymnasium J. van Oldenbarnevelt, architect: Kristinsson Architecten Deventer

Een bestaand schoolgebouw is uitgebreid met een sloop-nieuwbouwingreep. Het is een H-vormig bakstenen gebouw waarvan het middendeel is gesloopt en vervangen door een contrasterend glazen volume. De jury toont zich met name geïnteresseerd in de manier waarop het nieuwe deel aansluit op de oude delen, zowel in het interieur als in het exterieur. Dat de oudbouw weinig zichtbaar is vanuit de nieuwe centrale hal wordt als een gemiste kans gezien. De jury geeft aan moeite te hebben met het open glazen karakter in relatie tot het achterliggende programma en is kritisch over de consequentheid van het ontwerp en het interieurontwerp. Waardering is er voor de behaalde duurzaamheidsgraad en voor de flexibiliteit van de inrichting. Landschappelijk gebeurt er rond het gebouw vrij weinig. De verblijfskwaliteit voor de leerlingen had hier sterker gekund.

Het Platform, architect: Space Encounters i.s.m. Schipper Bosch

Het Platform is een nieuw kantoorgebouw dat over een oude loods van de voormalige Prodentfabriek heen is gebouwd. Vooral de aansluiting tussen deze twee gebouwen heeft de aandacht van de jury. Het valt op dat de gebouwen nadrukkelijk los van elkaar zijn gehouden en geen connectie hebben met elkaar of meer toenadering hebben gezocht. De bestaande loods heeft mooie verhoudingen in de gevel die in de nieuwbouw niet zijn doorgevoerd, al wordt de koppeling van de bestaande loods met het grid van de kolommen gewaardeerd. Architectonisch is het concept heel consequent en zorgvuldig uitgewerkt. Stedenbouwkundig is de vakjury kritisch: de entree met lift op de begane grond is anoniem. De trap is erg stijl, waardoor de vanzelfsprekende toegankelijkheid wordt gemist. Veel waardering is er voor de flexibiliteit van het casco in relatie tot toekomstige invullingen. Het gebouw is verfijnd in de consequente uitwerking, minder in de maatverhouding. Lof is er voor de durf van het concept en voor de getoonde ambitie van opdrachtgever Schipper Bosch.

Stadsplein Oliemolenhof, stedenbouwkundige ZUS / De Nieuwe Stad

De plek ademt een bijzondere sfeer die recht doet aan de plek en die in Nederland nog niet veel gezien wordt. Er is waardering voor het feit dat het plein ruimte laat voor een zekere rommeligheid en levendigheid, alhoewel de cirkel zelf nadrukkelijk is vormgegeven als een permanent en “af” element, die grotendeels de identiteit van het plein maakt. Juist als plek voor een diversiteit aan functies is het plein aantrekkelijk. Het mist nog wel aan programma in de plint en ‘pleinwanden’ in relatie tot het ontwerp van het plein. Dat roept de vraag op, op welke termijn deze plek volledig tot zijn recht komt. De jury is verdeeld over de mening hoe uitnodigend het plein is vormgegeven. De mogelijkheid tot flexibel gebruik wordt herkend. Tegelijkertijd ziet men dat de keuze voor een sterke formele ingreep met de verzonken cirkel in het maaiveld, de gewenste flexibiliteit in gebruik van het gehele plein juist inperkt en weinig ruimte laat voor het flexibel laten ‘groeien’ van deze plek in de tijd. Juist de onafheid van deze plek in de stad wordt gewaardeerd. De duurzaamheidsambities (vergroening, waterberging) zouden hoger mogen liggen wat de jury betreft.

Het Platform en De Oliemolenhof vormen een sterk ensemble dat in samenhang moet worden beoordeeld. Los is op beide objecten wel een en ander af te dingen, maar als nieuwe plek in de stad met toekomstwaarde vormen ze samen een duurzame ontwikkeling met veel potentie.

Het Wooncollege, architect: AGNOVA Architecten Amersfoort

Een bestaand schoolgebouw uit de wederopbouw is verduurzaamd en getransformeerd naar woningen. Het is lastig te zien wat bestaand is, wat binnen de contour opnieuw is opgebouwd en wat nieuw is toegevoegd. Dit is tegelijkertijd een compliment, maar ook verwarrend. Het gebouw gaat heel open over in de omgeving. Veel waardering voor de stedenbouwkundige, landschappelijke setting en de overgang privé - openbaar. Het feit dat met wederopbouwarchitectuur als waardevol erfgoed wordt omgegaan verdient lof. Het woonprogramma is mooi ingepast en de aansluiting van het opgetilde maaiveld met de omgeving is goed gedaan. Ook de duurzaamheidsambities worden geprezen. Bescheiden en degelijk, mooi passend in de context. Wel mist de nieuwbouw aan consistente uitwerking en finesse in aansluiting op de verfijnde wederopbouw-architectuur.

De jury wil graag een compliment maken voor het feit dat het project echt een fraai ensemble vormt.

Categorie Medium

Het Railcenter, architect: MIX architectuur

Opleidingscentrum waarbij bestaande gebouwen en een toegevoegde centrale hal een nieuw geheel vormen. De overgangen tussen binnen-buiten en de aansluiting van het bestaande en het nieuwe deel worden door de jury belangrijk gevonden en goed bekeken. Het is een zorgvuldig gemaakt en gedetailleerd gebouw. Het is degelijk en goed gemaakt, maar ruimtelijk niet zo spannend. In zijn soort is het niet uniek. Waardering is er voor de fraaie toepassing van baksteen in een afwijkend formaat. Veel monumentale panden op de wagenwerkplaats hebben een kapvorm; dat het railcenter als een strak volume zonder kap is toegevoegd wordt niet door alle juryleden gewaardeerd.

De Burgemeester en het Hofje, architect: ZECC Architecten

Nieuw appartementengebouw en hofje in de uitbreidingswijk Vathorst. De jury spreekt haar waardering uit voor het feit dat in het sociale segment deze hoge architectonische kwaliteit is bereikt. De gebouwen hebben een mooie uitstraling en zijn zorgvuldig gemaakt. Vanuit stedenbouwkundig oogpunt wordt de opzet als geforceerd ervaren, met name bij de aansluiting met de aanliggende bebouwing van het hofje. De landschapsarchitect wordt gemist bij de inrichting van het maaiveld; hier lag meer potentie. Er is waardering voor het feit dat de grondgebonden sociale woningen zowel een collectieve als een private buitenruimte hebben.

Het Boekhuis, architect: ZEEP Architects and Urban Designers

Het oude bibliotheekgebouw in de stijl van de Bossche School is getransformeerd naar woningen. Het casco is bewaard gebleven, de gevels zijn vervangen. Boeiend project dat echt met bewoners samen is ontwikkeld. Vormt mooi ensemble met rijke detaillering. De gelaagde opbouw wordt geprezen. De achterzijde had wellicht wat minder stenig en wat groener gekund wat de jury betreft. Heel goed dat de publieke ruimte aan de voorzijde is meegenomen en opgewaardeerd. De aansluiting van de private buitenruimte op het openbare gebied is mooi en zorgvuldig gedaan.

De jury wil graag expliciet haar waardering uitspreken voor de volharding van de bewoners die vanuit collectief particulier opdrachtgeverschap met de architect samen dit complexe proces tot een geslaagd einde hebben gebracht.

NN94, architect: OOK architecten

Verschillende bedrijfsgebouwen zijn tot een nieuw geheel gemaakt. Met weinig middelen is mooie kwaliteit toegevoegd. Geweldige uitstraling en impuls voor de omgeving. Door de architectonische ingreep wordt een ander soort bedrijvigheid aangetrokken dan voorheen gangbaar was op bedrijfsterrein De Isselt. Een project waar je energie van krijgt. Hier is sprake van een slimme interventie, met ogenschijnlijk beperkte middelen, die bovendien circulair is. Het ontwerp is consequent uitgewerkt en het geheel past goed in de context.

Aldi, architect: Jan van Gils en Armando Pais do Amaral

Punt van kritiek is dat de ingestuurde beelden niet overeenkomen met de werkelijkheid. De achtergevel is (nog?) niet vergroend en op het parkeerdak staan (nog?) geen bomen. De supermarkt met parkeervoorziening op het dak Levert zichtbaar een bijdrage aan de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied. Waardering is er voor het proces waarin het de gemeente gelukt is om de supermarktketen zo ver te krijgen om deze kwaliteit te maken.

Stovestraat, architect: Architecten De Vylder Vinck Taillieu i.s.m. Schipper Bosch (gezamenlijk ontwerp)

Tien nieuwe huizen in de oude binnenstad van Amersfoort. Het project voegt zich heel mooi in de historische context en bestendigt daarmee de eeuwenoude kwaliteit. Het bouwt op een eigentijdse manier voort op de traditie. Door de bouwmuren niet parallel ten opzichte van elkaar te plaatsen maar schuin, richt een deel van de woningen zich op de straat en het andere deel op de achterzijde. Een conceptueel plan dat consequent is uitgewerkt, in een sobere materialisering. Er is waardering voor de kleurnuances in de witte gevel. Wel bestaat er twijfel over de ruimtelijke kwaliteit van de plattegronden. De schijngevel aan de achterzijde kan op minder waardering rekenen. Binnenstedelijk bouwen is complex en de verrassende opzet gedurfd en meer dan geslaagd te noemen. De keuze om op deze plek grondgebonden woningen te maken, wordt door de jury gewaardeerd.

Categorie Small

Villa Volta, MTB Architecten

Fraai vormgegeven villa met mooi ruimtelijk interieur. Hier is echt iets nieuws en gewaagds ontworpen. Wel zijn daarbij veel middelen gebruikt. Bezien vanaf de Wegh der Weegen sluit de linkerzijde van de villa mooi aan en loopt het maaiveld vanzelfsprekend door in het dak. Aan de rechterzijde mist deze natuurlijke overgang en de landschappelijke verwevenheid. Als villa aan de Wegh der Weegen is het wel een 'vreemde eend' tussen de andere villa's en grote complexen aan deze weg. De jury zet enige vraagtekens bij hoe mooi dit gebouw zal verouderen, maar waardeert hoe consequent het concept is uitgewerkt en ziet het als een voorbeeld van natuurinclusief bouwen. De jury wil een compliment maken voor de moed en de eigenwijsheid van het ontwerp. Het is een mooi voorbeeld van privaat woongeluk. De vreemde eend blijkt een maatpak te zijn. Daarbij rijst bij de jury wel de vraag hoe het concept bij toekomstig gebruik of bewoners overeind blijft.

Duisterweg, architect: ZEEP Architects and Urban Designers

Twee zeer zorgvuldig gedetailleerde en knap uitgevoerde villa's. Mooie interieurs met fraaie lichtinval. De stedenbouwkundige opzet wat volumes en kaprichting is goed, gezien de ligging in de oksel van een doorgaand lint en een kruisende weg. Wat stedenbouwkundige setting betreft wordt wel de aansluiting gemist met de omgeving. Omliggende bebouwing laat zich lezen als archetypes van de boerderij. De twee volumes aan de Duistweg zijn in vorm sterk 'bewerkt'; samen met de materialisatie keuze zorgt dat ervoor dat het archetype niet meer afleesbaar is, waardoor de contextuele inpassing moeizaam en geforceerd oogt. In relatie tot de andere genomineerde villa-ontwerpen springt dit ontwerp er te weinig uit voor de jury.

Paviljoen Bloeidaal, architect: Blokhuis Braakman Architectenbureau bna

Dit kantoorgebouw gaat heel ver in duurzaamheid en flexibiliteit. Knap uitgevoerd. Wat ruimtelijkheid betreft is het bescheiden en minder verrassend. De toekomstwaarde van dit gebouw is groot, want het is volledig adaptief aan de tijd. Er is waardering voor het opdrachtgeverschap dat de duurzame lat hoog heeft gelegd. Dit is bovendien gedaan in een context waarin dit niet gangbaar is. De bedrijfsgebouwen rondom het paviljoen zijn overwegend functioneel en doelmatig. Het gebouw is een vroeg circulair statement, want het is al in 2018 gerealiseerd. In zijn materialisering en vormgevende middelen is het wat beperkt, bijna schraal, maar het pakt uit op strategisch niveau en dat is meer dan lovenswaardig.

Villa Paaslo, architect: SVP Architectuur en Stedenbouw

Een heel verfijnd gedetailleerd en gemaakte villa. De jury heeft bewondering voor de zorgvuldigheid waarmee alle aansluitingen zijn gemaakt. Het is een gebouw dat alzijdig te ervaren is. Het heeft geen achterkanten. Het slanke hoofdvolume maakt dat er ruimte is gebleven tussen de burens, waardoor het goed past in zijn stedenbouwkundige context. Maar de begane grond oogt als een te grote uitbreiding op dat hoofdvolume die meteen is mee-ontworpen. Het tast de mooie verhoudingen aan deze zijde van de villa vergaand aan. Waardering is er voor de duurzaamheidsambities. Daarbij wordt ook de robuuste kwaliteit van het ontwerp als zeer duurzaam beoordeeld. Woongeluk op zijn best. Kanttekeningen worden geplaatst bij de plattegrond, die als alledaags wordt gezien en bij de grote dakkapel die vanaf binnen nauwelijks wordt beleefd.

Juryberaad

De jury wil een statement afgeven en de toekomstbestendigheid van gebouwen en het maatschappelijke belang benadrukken. Nadat de projecten in eerste instantie vooral op esthetische kwaliteiten zijn beoordeeld, wint in tweede instantie de rationele constatering aan belang dat architectonische schoonheid in het huidige tijdperk niet langer los gezien kan worden van toekomstwaarde. De betekenis van architectonische schoonheid verschuift. Alle genomineerde projecten hebben een duidelijke en herkenbare architectonische kwaliteit, maar deze kwaliteit is niet langer los te zien van maatschappelijke relevantie en bredere toekomstwaarde. Deze relevantie houdt ook in dat een bouwproject in tijd duurzaam is in relatie tot energie, grondstoffen en gebruik en kwaliteit toevoegt binnen de huidige klimaat-gerelateerde ruimtelijke opgaven. Over vijftig jaar zou je van een gebouw moeten kunnen zeggen dat het goed terecht is gekomen. De jury merkt daarbij op dat het mogen aanschouwen van de schoonheid van een mooi en goed ontworpen gebouw veel mensen gelukkig maakt en in die zin daarmee ook maatschappelijke waarde toevoegt aan de stad.

Winnaars van de vakjuryprijs

In de categorie Large heeft de jury besloten de prijs toe te kennen aan een combinatie van twee nominaties: Het Platform en het stadsplein De Oliemolenhof. Er zit een aantrekkelijke dynamiek tussen het plein en Het Platform, die moeilijk los van elkaar te beoordelen zijn. Als nieuwe plek in de stad vormen ze samen een duurzame ontwikkeling met toekomstwaarde. De sfeer van de plek past goed bij de diversiteit aan functies en voorzieningen die hier wordt beoogd.

In de categorie Medium wordt het project Stovestraat tot winnaar verkozen. Het is een complex en gedurfd plan, dat zich op subtiele en eigentijdse wijze als vanzelfsprekend voegt in haar historische context. Een knappe prestatie die recht doet aan de cultuurhistorische waarde van de binnenstad.

In de categorie Small wint Paviljoen Bloeidaal. De duurzaamheidsambities reiken verder dan de installatietechniek. De circulariteit is in de vormgeving tot in detail afleesbaar gemaakt. Hoewel bescheiden in verschijningsvorm is het project vernieuwend en vooruitstrevend in aanpak en daarmee voorbeeldig.

Aanbeveling jury

Architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit kan niet langer los gezien worden van aspecten als maatschappelijke relevantie, duurzaamheid, flexibiliteit en bredere toekomstwaarde. Hoewel alle genomineerde projecten architectonische en/of stedenbouwkundige kwaliteiten hebben, spreekt uit de winnende projecten een lovenswaardige durf en ambitie om verder te kijken dan de toekomst op korte termijn. De technische mogelijkheden voor het maken van duurzame gebouwen zijn ongekend. Het is voor ontwerpers vooral de opgave om projecten zo te maken dat ze toekomstwaarde hebben door ze uit te rusten met een robuuste kwaliteit, door grondstoffen zo in te zetten dat ze herbruikbaar zijn en door flexibel gebruik als uitgangspunt te nemen. Ambitieuze opdrachtgevers en een vasthoudende gemeente zijn hierbij onmisbaar.